

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre . . . 6 ft.
Fél évre . . . 3 ft.
Negyed évre . . . 1 ft 50 kr
Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmintetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatárs:

CSENGEY GUSZTÁV.

Felelős szerkesztő és lapfőnöke:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

A reformáció.

Sárospatak, 1894. október 31.

A reformáció évfordulója, a civilizált társadalom emlékünnepe. E nagy és messze kiható szellemi megnyilatkozáshoz fűződött mozgalmak, eszmék és törekvések, valamint azoknak eredményei és tanulsága előtt csak épen úgy hódoló tisztelettel és csodálattal áll meg az emberiség örök céljai és kifejlődése iránt érdeklődő ember, mint a történetnek akármelyik más olyan pontja és eseménye előtt, amelynek ereje által nagyot fordul az emberiség sorsa s hosszú időre el van határozva jövő fejlődésének iránya.

Az ilyen világtörténelmi események kultuszához nem kell sem felekezeti kizárólagosság, amely talán eldicsekszik azzal, hogy valamely, az emberiség boldogítására szolgáló gondolat az ő körében született meg; sem rajongás, amely jelszavakra vakon hódol és hisz a történet eseményeinek; hanem csak ezek igazságai és tanulságainak felismerésére szükséges romlatlan érzék és elfogulatlanosság. Tehát magának az igazságnak kultusza!

Az, hogy ne legyen előttünk, hagyományból, megszokásból gyüleletes és félelmetes egy történelmi név, melynek tartalmát nem jól ismerjük; s ismerjük el az igazságot még akkor is, ha az terhünkre nőtte ki magát; s talán düledékeket hagyott hátra, az idő által már előbb különben is megzilált háztartásunkban.

Soha amnyi elfogultság, sőt gyűlölet némely körökben, mint a reformáció nevének csak említésére is.

Ereje, feltartóztatathatatlansága és feltűnő, alig sejtett alkotásai miatt, előbb rettegett, majd szándékosan kompromittált és még ma is rossz hirbe kevert ténye az emberi műveltség törvények szerint történő fejlődésének, ime egyszerűen azért, mert ellenségei, a szellemi élet oly terére szorították, s igyekeznek szorítani még ma is kiszámított elvből, *jelentőségét*, ahol mindnyájan legkönnyebben sérthetők vagyunk, ahol érzékenykedés és hagyományok építik a más által meg sem közelíthető oltárokat.

A történelmi rövidlátás, sőt — mondjuk ki egyenesen — a történelmi hazugság, kizárólag vallásos mozgalommá és ténynyé tette és ennek szereti hirdetni még ma is a reformációt.

Egyszerűen *vallásos ténynek*, akkor, mikor előzményei, okai, célzatai, több ponton megrázó eseményei, messze kiható eredményei és maig is fennálló, a jövő

fejlődésének biztos alapját képező alkotásai, a céljáért és boldogulhatóságért küzdő művelt társadalom és emberiség *szellemi törekvésének megnyilatkozása és érvényesítése volt, s mindezeket átható, irányozó elve még ma is.*

Hogy a vallásos élet körében találta meg talaját s ott pattantak ki első szikrái, amelyek, rövid idő múltán, messze áradó világossággá gyúltak fel, hát annak természetes oka egyszerűen az, mert a kezdődő műveltség mindenütt és mindig össze van nőve a vallással s más életkörülményei is itt találkoznak legtermészetesebben s különben sincs abban semmi csudálni való, hogy a csillagok is a felettünk elterülő égbolton gyúlnak ki, a hosszú éj sötétében.

Dante-t s a humanizmus és a renaissance előkészítőit bizonyára semmiféle akadályozta abban, hogy legjobb belátásuk szerint és műveltségüknek megfelelően gondolkozzanak és higgyenek a vallás terén — mert hiszen e szellemi óriásokkal kikötni a pápák sem igen mertek — mégis az előbbi *„Divina Comédia”*-jában, a reformációt megelőzőleg, jóval egy századdal, *Anastasius* pápának és szellemi vezérének, *Photin*-nak, már szobrot állít fel a — *pokolban* s egy másik, sokáig konfiskált munkájában, megdöbbenést keltő szavakkal nyilatkozik az egyházi élet viszonyai felől s elkeseredéssel írja le az egyház közeli bukását, a jogtalanul bitorolt egyházi és világi kettős uralom miatt.

Még *Luther* és a többi, az események hatalma és az életre kelt szellem hadjárata közben teremtett nagyok alakjai sem lényegesek és elhatározók a reformáció jelentőségének megállapításában. Az előbbi maga írja 1517., épen október 31-én, egész szerénységgel a magdeburgi érsekhez, *Tetzel* hajmeresztő visszaéléseire gondolva, hogy „az egész világ panaszkodik ugyan, hanem azért valamennyi püspök és theologia doktora csendesen hallgat s ő tőle várja, hogy felkösse a csengőt a macska nyakára. . . . Holott ő a hírnevet nem szereti s a nagy ének igen magas is az ő egyszerű és gyenge hangjához.”

A reformáció sem képezett, mert nem is képezhetett, kivételt az emberiség nagyobbszabású szellemi életnyilvánulásai között. Mélyre, hosszú századokra nyúltak vissza számai. Egymásra következő századok eseményei, tanulságai és szükségai, mondjuk: tévedései, sőt bűnei készítettek elő s tették kikerülhetetlenné. Az csak épen időszerű valami, hogy az akkori kor viszonyai szerint, az emberi

élet összes köreit erőszakos kézzel átölelő egyház újraalakításán kezdi mutogatni hatalmát s épen ezen életkörülményében álló férfiak közt találja meg hivatott képviselőit is, de akár valamennyien nem csupán csak a vallásnak, hanem a köztársadalmi életnek lettek reformátorai.

Ebben rejlik világtörténelmi fontossága és értéke a közemberiség művelődésére.

Évfordulója ezért csendesen, de lélekben megült, — cerimóniák nélküli ünnepe a gondolkodó, civilizált embernek. Bizony egy felekezethez sincs oka, hogy kivonja magát nagy emlékei tanulságainak hatalma alól.

Ami különben a lehetetlenségek közé is tartozik ez idő szerint, amikor, vagy akarjuk, vagy nem, ennek a nagy szellemi reformációnak eszméi, nagy kérdései, vívmányai ott élnek és hatnak köztársadalmi életünk minden ágában.

A lelkiismeret és gondolat szabadsága, valamint ebből kifolyólag az, hogy legszentebb ügyei — és életkérdéseiben mindenünk önmaga rendelkezik és önmaga határoz boldogsága és megnyugvása felett; a megromlott, sokszor a kegyesség örve alatt üzött erkölcsi életmód helyett, a szív és egyéni élet tisztasága s ezzel összekötöttségben az erkölcsi felelősség és számadás kötelező volta, isten, önmagunk és a társadalmi rend törvényei szerint; épen az ilyen erkölcsi alapokon felépült s legnemesebb erkölcsi demokrácia és személyi egyenlőség, melyre nézve bárkinél is, csak benső értéke, végzett köteleltségeinek kiválóbb volta állapíthat meg különbségeket és nagyobb érdemet; a hatalmi és jogi körök szigorú különválasztása; szabad és független állam a senki által sem háborított egyház mellett; egységes nemzet állam, amelyet a becsületesebb honfiak szívének összedobogása tart fel és tesz erőssé s amelynek minden törvénye a hazának égő szeretetében egyesül . . . Ime, ezek voltak a reformációnak nagy eszméi, törekvésének legszentebb céljai! . . .

És ugyan nem ezekért küzd-e még ma is, bizony a feltámadt ellenség miatt sokszor szenvedélylyel és drága áron, épen magyar társadalmunk és annak nevében, magyar hazánk is?

De a magyar protestantizmusnak, amidőn legnagyobb létkérdéseit és a saját kebelén megszületett eme közemberiségi gondolatokat, mint kelesztő kovászt, így áttétetni látja a magyar társadalomba, bizonyára nincsen alapos oka félnie a körrülte megindult küzdelemtől, annál kevésbé útját állania az elvek teljes diadalának,

Csak egyre kell vigyázni, épen a reformáció tanulságainak értelme szerint is. Arra, hogy önmaga ne gyengítse erejét s ma már, az előrehaladott viszonyok mellett alig érthető tekintetek miatt önmaga ne zavarja benső egységét. . . . Arra, hogy folytassa tovább önmaga a megkezdett reformációt s kövessen el mindent, hogy helyre hozza a reformáció végzetes tévedését; azt, hogy két, sőt három csonka, erőteljes taggá szakadtunk szét ezen a kicsi területen, annyi ellenséges áramlat között.

A magyar protestáns egyház csak akkor ülheti meg teljes örömmel a reformáció évforduló napjait, ha végre valahára megél és megerősödik kebelén az a sokat emlegetett, sokszor elejtett mostoha gyermek, amelynek — *unió a neve*.

Sürgősebb, komolyabban intő idő nem volt a mainál arra, hogy mi is komolyan, jó akarattal újra elővegyük magunk közt ezt a kérdést.

Ne ámítsuk magunkat se dogmatikai nagy képűködéssel, se történeti homályoskodásokkal, mikor ezeknél hasonlíthatatlanul nagyobb fontosságú célok és érdekek megvédelmézésére áll előttünk feladatunk, amikor eljön az igenis utolsó ideje annak, hogy belássuk történeti ballépésünket, s kölesönös jóakarattal és őszinteséggel helyre hozzuk tévedésünket.

Elvégre tény az, hogy magyarországi protestáns egyházunkat áldatlan hitelvi szubtilitások, mellettük a közös emberi szenvedélyeskedés és — nevezük igaz nevén — sokszor személyes hiúság, vagy ellenszenv szakgatják kétfelé. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy még ma is vitatkoznunk kell a nagy elődök hovatartozásáról felett s hogy nem igen van közöttünk egyháztörténet-tudós, aki csak alig megközelítő biztossággal is meg tudná mondani az időt, amidőn áldatlan mostoha testvérségünk napjai megkezdődtek saját romlásunkra.

Közös, imádott hazánk drága testén, íme, saját szemünk láttára, idegen nemzetiségek dulakodnak és óhajtanának osztozkodni. Maga az ágostai evangélikus testvér-egyház, önmaga által is nyilván bevallva, küzd saját kebelében a pánszlávizmus ellen s új területi beosztás által vél újabban a félelmetes és makacs bajon segíthetni.

Fontoljuk meg az unió eszméjét oly oldaláról és oly esetleges eredményeiben, amelyről még nem igen beszéltünk egymás között.

Fontoljuk meg a magyar nemzetiség szempontjából.

Ha a magyar protestáns egyház egy erős kapcsolattal járul újabbkori életében a magyar nemzeti állam épületének egységéhez és biztonságához, saját felvirágzásának, elvei diadalának és társadalmi hívatásának veti meg megostromolhatlan alapját.

Csak ekkor lesz a magyar házában a reformációnak igaz letéteményese!

Mitrovics Gyula.

A középiskolai osztályok létszámának korlátozásáról.

(Folytatás.)

Innen ered az az abnormis, és a középiskolai oktatásra nézve oly nagyon hátrányos

jelenség, hogy jelenleg a középiskola legalsó osztályában, épen a kezdő, az alapvető fokozaton a magántanulók száma aránytalanul nagy.

Ezt *abnormisnak* s *nagyon hátrányosnak* mondtam. Igen, mert elsőben is a nyilvános oktatásnak a magántanulás felett való előnye oly szembe szökők, a saját szaktárgyokban jártas, az ismeret-közlés módjával elméletileg és gyakorlatilag ismerős férfiak élő, közvetlen hatásának, e férfiak határozott, minden ingadozást vagy épen megtévelyedést kizáró irányításának felsőbbsege a magára hagyott tanulás tévelygéseit felett annyira határozott, hogy a nyilvános oktatás, ha egyéb fontos előnyeit mellőzzük is, egyenesen pótolhatatlan még a középiskolai oktatás felsőbb, vagy épen legfelső fokozatára nézve is. Egyes kivételek lehetnek, talán vannak is; de nagyon helytelen dolog azt, ami csak kivételek számára való, sok tanulóra nézve egyetlen menedékké tenni, s célját téveszti minden oly intézkedés, amely olyanokat is bele kényszerít, a kik a vele járó nehézségekkel való megküzdésre elég erővel, kellő készséggel nem igen bírhatnak.

A középiskolai oktatásban a nyilvános tanintézet működését, hatását egyenesen pótolhatatlannak mondtam még a tanfolyam felsőbb, sőt legfelső fokozatára nézve is. Ha már itt, a tanfolyam eme fokozatain is ilyen fontossággal bír a nyilvános tanintézet, mit szóljunk akkor, midőn a törvény által a népesebb iskolák számára teremtett helyzet folytán a középiskolai növendékeknek jelentékeny része pályáját mint magántanuló kénytelen kezdeni? Pedig, — s ez, úgy hiszem, mindenki előtt világos, — az alapvetés fontossága, a kezdet nehézsége épen megfordítva azt követelné, hogy, ha valahol, egyenesen e ponton nyerve valamennyi növendék a nyilvános tanintézet részéről a lehető legteljesebb támogatást, különösen itt részessüljön a nyilvános oktatás összes áldásaiban. A nyilvános tanintézetek rendes növendéke itt is nyeri el bizonyára mindezeket, mivel az előjáróságok örökös gondja, éber figyelme főleg e pontra összpontosul, s ezek ide állítják azokat az erőket, a melyek gazdag ismeretek, bő tapasztalat és nevelői tapintat tekintetében előtűnik magukat előnyösen megkülönböztették s életre valósgukat teljesen igazolták.

Ez a jelenség tehát, a mely a középiskolák legalsó osztályában a létszám korlátozása folytán jelentkezik, abnormis, de továbbá az egész középiskolai tanfolyamra nézve felette káros is, még pedig azért, mivel a fentebb elmondottaknál fogva a magántanulás a nyilvános tanintézet munkáját egyik fokon sem pótolhatja teljesen, a legalsó, a kezdő fokozaton, az alapvetésnél pedig egyáltalában nem. Az oly növendéknél, a ki a középiskolai tanfolyamot magán-tanulással volt kénytelen kezdeni, ha a felsőbb osztályokba a továbbadás szüntével bejut, haladása közben mindig hiányzik valami; nescio quid semper abest rei. S hogy aztán ez nemcsak a maga, hanem az egész osztály haladására, fejlődésére is mily káros hatással bír, az egész osztály színvonalának súlyosztására kivált, ha már több ily tanuló verődött össze, mily kiválóan alkalmas, azt mondani is felesleges.

Ez aztán, az egész tanfolyamot tekintve, a középiskolai oktatást attól a kevés jótól is megfosztja, a mely a korlátolt szám megállapítása s a nagyobb növendék-sereg helyett kisebb való foglalkozás: követeztében osztály-részeül juthatott.

Kimondhatjuk tehát, hogy az a baj, a mely az alsóbb osztályok roppant népessége miatt korábban az egész tanfolyamot nyomta, a felsőbb osztályok munkáját megnehezítette s a végül kellő megközelítést lehetetlenné tette, tényleg ma sem szűnt meg, csak alakot cserélt.

Ennek a különös és nagyon sajnós jelenségnek az oka, alapja pedig ott rejlik, hogy a törvény kimondja ugyan azt, hogy egy-egy osztályban mennyi lehet a létszám, egy-egy osztály növendékeinek számát korlátozza, de már arra nézve nem intézkedik, hogy ha egy tanintézet valamelyik osztályában a jelentkezés ezen a korlátolt számon túl halad, akkor mindenütt s minden körülmények közt okvetlenül új osztály nyíljon meg, vagyis a *növendékek szaporodásának teljesen megfelelőleg az osztályok száma is szaporíttassék*. Világos, hogy ez így nem jól van. Rá akarok itt mutatni még röviden arra is, hogy a helyzet e részben mikép

volna megjavítható. Megvallom, hogy itt is a fennálló törvény rendelkezéseibe s a törvény által befolyásolt közfelfogásba fogok ütközni, de mivel a keserű kiábrándulásnak s ezzel együtt a törvény revíziójának is be kell következnie, az orvoslás módját jó lesz már most megjelölni, s az eszmék tisztázásához hozzá járulva, a törvény gyökeres megjavításához, egyszersmind a tanügyi helyzet átalakításához az utat egyengetni.

Azt mondja a törvény, hogy a hol a tanulók létszáma három egymásután következő évben meghaladja a hatvanat, *párhuzamos osztályok állítandók fel, és a tan-erők ehez képest szaporítandók az illetékes iskolai főhatóság által.*

Itt, e pontra nézve egy gondolatot akarok felvetni, a mely, ha elfogulatlanul tekintjük, s minden mellékes céltól nélkül tisztán s kizárólag a köznevelődés érdeke, a nemzeti műveltség akadálytalan fejlődése lebeg előttünk nem igen lesz valami különös.

(Végo köv.)

Zsoldos Benő.

EGYHÁZI ÉLET.

Protestáns unió. *Stadler*, boszniai róm. kath. érsek rögtön a róm. és gör. kel. egyházak egyesítésére vonatkozó pápai enciklika kibocsátása után levelet intézett Bosznia és Hercegovina gör. kel. püspökeihez felhíván őket az egyesülésre. Levelében így ír: «Vallási ügyekben is szigorúan meg kell különböztetni a lényegestől. Az egyházak alapítója, Krisztus megengedte, hogy az egyházi törvények a népek különböző tulajdonságaihoz és szokásaihoz alkalmazkodjanak; ép azért úgy a keleti, mint a római egyházban különböző szokások vannak, amelyek azonban az egyház egységét nem zavarják.»

Ezt mondja az érsek. Vajjon mindez nem fokozott mértékben áll e hazánk protestáns felekezetei közül az ág. evangélikusokra és ev. reformátusokra, akiket mondhatni, dogmatikai különbségek nem választanak el, inkább csak alakszerűségek és a történelmi fejlődés. Olvasóink vezércikkünket és elmélkedjétek az unióról. *Stadler* azt mondja, hogy a gör. kel. és kath. egyházak egyesítéséért életét is szívesen feláldozná. Mi is a miénket a két protestáns egyház egyesüléseért, vagy legalább magyar részének egyesüléseért!

Szász Károly, dunamelléki ev. ref. püspök, most töltötte be püspöki működésének tizedik évét s ez alkalomból a dunamelléki ev. ref. egyházkerület közgyűlése zajos ovációban részesítette. Mi is szívünkbelől kívánunk minden jót a nagynevű férfinak.

A kolozsvári theol. fakultás alapkölvetéti és bokréta-ünnepélyére a következő lelkes meghívót vettük:

»Az evangélium szerint reformált erdélyi egyházkerület közgyűlése 1889. évi október hó 8. napján tartott ülésében, határozatilag kimondá, hogy az egyházkerület papképzési ügyének emelése érdekében, Kolozsvárt a Ferencz-József tudomány-egyetemmel lehető kapcsolatban, — az erre szükséges anyagi erő megszerzése után, — ev. ref. theologiai fakultást állít föl. Isten kedvező kegyelméből s szeretett hűveink lelkes áldozatkészségéből e nagyfontosságú intézet felállításához szükséges alap oly szép eredménnyel gyűlt össze, hogy a jelen évi március hó 30-án tartott közgyűlés már az intézet épületének felépítése iránt rendelkezhetett, s a megnyitás idejét 1895 szeptember havára kitűzhetette. Es a kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás nagy épületének megépítése már-már vége felé közelg, tehát elérkezettnek látjuk az időt, a maga idejében, különböző akadályok miatt, elmaradt alapkölvetéti ünnepélynek most már a falatok elkészültét is jelző koszoru ünnepélyvel egyszerre leendő megtartására s ezen alapkölvetéti ünnepély idejét 1894. november hó 4-ére tűzzük ki. Atyafiságos szeretettel kérjük föl ennélfogva a tisztelt Címet, hogy ezen, — az erdélyi ev. ref. egyházkerület e nagyfontosságú főiskolájának az erdélyi részek fővárosában történendő, mintegy megalapítási ünnepélyén — megjelenni, s jelenlétével az ünnepély fényét emelni méltóztassék. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvárt, 1894. október hó 14-én tartott üléséből. Szász Domokos, ev.

ref. püspök, mint elnök. Kádár János, segéd titkár.

Az ünnepély programja a következő: 1. Délután 1/2 10 órakor ünnepélyes istentisztelet a külmagyar-utcai rei. templomban, reformációi emlékünnepele alkalmi szónoklattal és daloskörök közreműködésével. Az ünnepi beszédet tartja: Tóthfalusy József, ref. püspöki titkár. 2. 11 órakor kivonulás a Külmagyar-utca 1. szám alatt épülő theologiai fakultás épületéhez, az alapkövetéleli ünnepély végett, melynek sorrendje a következő: a) a földész dalkör éneke; b) főtiszteletű Szász Domokos püspök aa. imája; b) az alapba helyezendő okmány felolvasása és aláírása; d) a jelige mondásával kapcsolatos kalapácsütések megtevése; e) a kolozsvári iparos daloskör éneke. 3. Délután 2 órakor díszbéd a »Központi Szálloda« emeleti éttermében.*)

Templom felavatási jelentés. Örven dező szívet jelentjük, miszerint ósregi templomunk átalakítási és új berendezési munkálatát Isten segedelmével bevégeztük s a templom-felavatási ünnepélyes istentisztelet folyó október 28-án délelőtt 10 órakor fog megtartani. Mely örvendetes eseményt T. c. uraságoknak, midőn becses tudomására hozni szerencsénk van, teljes tisztelettel vagyunk Lábatlanon, 1894. évi október 16-án. A lábatlani ev. ref. egyház előljárósága.

UJDONSÁGOK.

A király Budapesten. A király okt. 25-én reggel Gödöllőről a fővárosba érkezett, ahol a délután emlékezetes látogatásokkal töltötte el. Először a Feszty-féle városligeti körképet nézte meg, amelynek hosszas szemlése kellemes élvezetet és gyönyört szerzett neki. A városligeti panoráma kis pavillonjából Pest-vármegye székházának és falai közé ment. Ez alkalommal másodszer látogatta meg a leg-érgebb vármegye vén megyeházát. Először még ifju korában a 40-es években és most. A díszteremben a Benczur által festett királyi képet nézte meg és a megye emlékkönyvébe beírta nevét. Innen lelkes ovációk között a nemzeti muzeumba hajtatott. A főrendiház előcsarnokában Szilágyi József koronaőr fogadta. Az ülés-teremben Munkácsy Mihálynak »Honfoglalás«-át sok ideig vizsgálta s a képről minden részletet elmagyaráztatott magának. A kép sikerült volta felett teljes elismerését fejezte ki. A Muzeum kertben még Arany János szobrát is megnézte. A király azután az egybegyűlte éljenzése közben egyenesen a pályaudvarba hajtatott, ahol azonnal felszállt a külön udvari vonatra, amelyen Gödöllőre utazott.

A sárospataki főiskola öröme. Mily boldog az az édes anya, kinek szeretett gyermekei beváltják a hozzájuk fűzött reményeket s derékségben, jóra valósságban mintaképekké lesznek! Épily boldog az Alma Mater, a főiskola is, mikor a falai közül kikerült féltő gonddal nevelt növendékek java megfelel azoknak az édes, büszke reményeknek, melyeket már az iskola falai közt költöttek. Ily boldog most a sárospataki főiskola, midőn egyszerre két különböző koru növendékét köríti a dicsőség babérja. Az egyik élte delén álló férfiú, jelenleg a szegedi állami főreáliskola jeles tanára, az irodalmi körünk által kiadott kitünő ó-kori kézikönyv szerzője, Kiss Lajos, ki a Magyar. Tud. Akad. által hadtörténelmi pályaműre kitűzött 500 arany koronát nyerte meg a »Rigómezei hadjárat« c. munkájával és pedig katonai szakemberrel szemben; dicséret elismerést nyert ugyanis vele szemben Schikofszky Károly cs. és kir. vezérkari ezredes, a pozsonyi 5. hadtest vezérkari főnöke. A pozsonyi hídfő védelme 1809-ben c. munkájával. Bizonyára az is igaz örömet okozhat, hogy a közös hadsereg ily magas állású tiszte magyar pályadíjra versenyez. A sárospataki főiskola másik pályanyertes növendéke egy pályája kezdetén álló ifju, Pap Pál, ki csak tavaly érettségizett kitünő sikerrel és most I. éves műegyetemi hallgató, s a matematikai és fizikai társulat által kitűzött Eötvös-pályadíjat nyerte el, szakbeli jeles dolgozatával, örömet okozva a főiskolának s ifju tanárának, Ellend Józsefnek.

*) Előleges tájékozódhatás céljából, tisztelettel föl-kéri a bizottság mindazokat, kik a banketten részt venni óhajtának, hogy ebbeli szives szándékukat az igazgató tanács titkári hivatalához, f. év november 1-éig bejelen-teni sziveskedjenek.

A miniszterelnök az „Egyetemi kör“ érdekében. Az »Egyetemi kör« képviselőle-tében Martos Ferenc vezetése alatt küldöttség járult Wekerle Sándorhoz, mint pénzügyminisz-terhez kérvén őt, hogy a kormány anyagilag is támogassa az egyetemi ifjuság közérdekű intéz-ményeit, főképp az »Egyetemi kört« a román kérdéssről szóló Ováry-féle memorandum német kiadásában. A miniszterelnök kijelentette, hogy mindenesetre készséggel járul ezen jeles munka támogatásához.

Difteritisz Szabolcsban. Szabolcs me-gyében a difteritisz járványszerűleg fellépett, sőt több helységben, mint Szabolcsban és Gyula-házában pusztítólag szedi az áldozatokat. A gyógyító-szérum beszerzéséhez a ragály elnyo-mása végett, a szolgabírók és maga a társad-alom erélyesen hozzáálltak.

A nyiregyházi gimnázium. A nyi-regyházi ág. ev. főgimnázium alsóbb osztályai-ban parallel osztályok fognak felállítani s az ezek fedezésére szükséges összeget jó részben a vármegye tanügyi barátai, továbbá az érde-kelt szülők rakják össze. A cél a milleniumig hihetőleg megvalósul.

Kolera-járvány. Máramaros megyében a kolera még most sem szűnt meg végleg. Hir sze-rint Máramaros-Szigeten, Huszton és Bustyaházán kolera eset nem régebben is fordult elő.

Az aninai bánya robbanása következté-ben megsebesült munkások közül kedden ismét kettő halt meg. Ma már hivatalosan konsta-tálva van, hogy a katasztrófának Medele János, bányamunkás volt az okozója, aki a Ronna-aknában titokban dinamittal robbantotta a szentet.

Pánszlávok a pápához. A pánszlávok mint a Turóc-Szent-Mártonban megjelenő lap-juk legújabbban közli — a pápához akarnak el-menni azért, hogy bevádolják a szent-mártoni kanonok-plébánost, aki kiváló ünnepek alkal-mával magyar nyelven merészkedik prédikál-tatnia, holott ők nem magyarok.

A francia zsidók a cárért. A francia zsidók elfeledték azon sok üldözést, amelyek-vel őket III. Sándor orosz cár sujtotta. Most nagy mértékben a könyörületesség erényét gyakorolják, amennyiben a párizsi főrabbi el-rendelte, hogy minden zsidó hívő imádkozzék a cárért minthogy ő benne hazájuknak Francia-orzágnak egyik jó barátját vesztik el. A nagy-idaí rabbi, ki orthodoxiából nem akart magyar feliratu sirkövet elhelyezni engedni a temető-ben, tanulhatna a franciaországi főrabbitól hazaszeretetet.

Kitüntetés. Roux tanárt, akinek a fran-ciák a gyógyító-szérum felfedezését tulajdonít-ják, Casimir-Périer elnök a napokban a becsület-rend keresztségével díszítette fel. Jellemző Roux tanárnak a dicséretre adott válasza, mely szerint a gyógyító-szérum felfedezésének érdeme Behringet és Löfflert illeti.

Sipulusz, alias Rákosi Viktor új élclapjá-nak a *Kakas Mártonnak* már 5 száma jelent meg, folyton emelkedő tartalommal. Az első számok inkább a csöndes humor képviselői voltak, a mostaniban már a pattogó élce, sőt több helyen a maró guny is képviselve van, szóval oly sok-oldalu, amely soknevű jónevű szerkesztője. S még hozzá olcsó is. Egy forint egy negyed-évre. Azt hiszszük, a »Borsszemjankó« mellett is előkelő helyet fog magának kivívni az élce lapirodalomban. Megrendelhető Budapesten, Rökk-Szilárdutca 4.

A szérum. A Behring-féle csodaszer mind-inkább kezd bevalni. Ezideig az ország több helyén tettek már kísérleteket s mindenütt ki-tünő eredményeket értek el vele az öldöklő difteritisz ellen. Legutóbb *Bókai*, a híres gyer-mekgyógyász tartott róla felolvasást s nagyban és egészben ő is megerősíti a reményeket.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A főrendiház okt. 25-én rövid ülést tar-tott, a melyen a képviselőháztól visszautasított egyházipolitikai javaslatokra vonatkozó üzenetek intéztettek el. Ezek közül a vallás szabad gyako-rlatáról és az izraelita vallásról szóló törvény-javaslatok újabb tárgyalás végett a hármas bizottsághoz utasítottak vissza, míg a gyer-mekek vallásáról szóló törvényjavaslat, a melyre nézve a két ház között az egyetértés teljesen helyreállott, a legfelsőbb szentesítés alá terjeszt-

hetőnek jelentetett ki. Ezután Wekerle Sándor miniszterelnök bemutatja azon királyi leiratot, a mely vajai báró Vay Bélát nevezi ki a főren-di-ház alelnökévé. A királyi leirat felolvasatván hódoló tisztelettel elfogadtatott és kihirdetett.

A főrendiházi 3-as bizottság a hozzá visz-zakerült mindkét javaslatot elfogadta e hó 29-iki ülésében — a felekezeti képviselőkkel együtt.

A földmivelésügyi budget tárgya-lása okt. 25. A képviselőház pénzügyi bizott-sága folytatólag a földmivelésügyi tárca költ-ségvetését tárgyalta. Az egyes tételek u. m.; központi kiadások, állami erdők, lótenyésztési intézetek, gazdasági szakoktatás, kincstári bir-tokok, vizimunkálatok, kulturmérnökség elfo-gadtattak és az előirányzat vita nélkül meg-szavaztatott.

A pénzügyi budget tárgyalása okt. 26. A tételeket változatlanul elfogadták. Egye-dül a központi kiadásoknál, az olcsóbb címletű papírok és a tisztviselők előléptetési viszonyai-nak javítása tárgyában merült fel egy kis vita. Azonban a miniszterelnök kedvező felvilágosi-tásai után ez a tétel is megszavaztatott.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Ugron és az ultramontanizmus. Saj-nos jelenség tanui azok, kik Magyarország poli-tikai s különösen pártéletét figyelemmel kísé-rik. Kétségtelen dolog, hogy 1867-től kezdve a legújabb időkig a függetlenségi és 48-as párt volt Magyarországnak egész a radikalizmusig menő, leghabadelvűbb pártja; amely követ-kezetes volt az államjogi kapcsolatot illető programjában, époly következetes volt a fe-lekezeti viszonyok, a vallászabadság, az állam-polgári jogegyenlőség, a közoktatás kérdéseinek megítélésében.

S ma azt látjuk, hogy e párt vezérférfiai-nak egy része s közemberei közül is nem egy, titkon, vagy nyilván az ultramontanizmus sekerét tolják; pedig tudhatják, hogy a papi reakció diadalma a politikai s katonai reakciót, az általuk annyiszor legyalázott szoldateszka szellemet hozza maga után s bizonyára ezek mindenre inkább vállalkoznak, mint a függet-lenségi és 48-as párt perszonal-unió alapuló függetlenségi programjának megvalósítására.

Polónyi Géza az egyházipolit. viták egész folyamán a kormány és a reformok megbuk-tatásán mesterkedett s szövetségben állt törek-ve mindazokkal az elemekkel, melyek a kép-viselő — és főrendiházban a polit. reakciót képviselik s minden haladás ellenségei. Győrffy Gyula nyilván az ultramontan velleitások lovag-jának bizonyult; Meszlény, Oholiosányi, Nánássy egy hajóban eveztek velük. De a legnagyobb feltűnést Ugron keltette, ki mióta a fokozatos-sági elmélet miatt az anyapártból kivált, egé-szen a papi és pápás irány karjaiba dobta magát; az az Ugron, aki 1873. júniusban, mid-őn az egyházi és állami viszonyok rendezésére bizottság küldetett ki, oly beszédet mondott a papok ellen s Róma ellen is, hogy ma izso-nyatos penitenciát szabna érte önmagára. És most az erdélyi statusban meghódol a bécsi munciatura követelése előtt; kijelenti, hogy a pápa nem idegen hatalom Magyarországon; a papokkal, kiknek hajdan oly nagy ellensége volt, egyetértve puccsokat rendez s az ország-gyűlés mindkét házában törvényes akaratával megalkotott, törvényjavaslat: a kötel. polgári házasság szentesítése ellen feliratot intéztet a királyhoz s így nemesak a vallási és felekezeti versengést ápolja tovább, hanem a királyi akaratot ellentétbe hozza a nemzet törvényesen kifejezett akaratával s így ő, a függetlenség híve, az abszo-lut uralmi irányzatoknak épít aranyhidat. Ugron Gábor a »L'Etat c'est moi« lovagja lett, Akna-munkával kibuktatja az alelnöknek megválasz-tott Groisz Gusztávot, mert az nem ment a status papi pártjával s besanzsirozza az alelnöki székbe hü fegyvertársát, Győrffy Gyulát. Ha ilyen dolgai után, pártja őt s hasonló törekvésű társait nem dezavualja, a magyar nép rokon-szenve el fog tőle fordulni s rá is állni fog. «Tu l'as voulu Georges Dandin».

Az erdélyi status-gyűlésen, miután az első nap győztes liberalis világi emberek eltá-voztak, a papok pedig az ultramontan világi-akkal, u. m. Ugron Gáborral, Győrffy Gyulá-val, Kiss Bálint cs. és kir. kamarással stb.,

nyilván előre megbeszélte terv alapján, együtt maradtak, Ugron óvást emelt Groisz alelnökké választása ellen, új szavazást követelt, mi elrendeltetvén, Györfly választotta meg. Együttal az együtt maradtak Kiss Bálint indítványára elhatározták és pedig Ugron heves támogatása mellett, hogy a status intézzen feliratot a királyhoz, hogy ne szentesítse a kath. vallásra ártalmas egyházpolit. javaslatokat a kath. autonómia létesítéséig, 45 pap s két világi (Ugron és Kiss) szavaztak a javaslat mellett, ellene a 10 még ott maradt liberális világi. Pompás kis izelítő az Ugron által portált kath. autonómiából!

A püspöki karnak az egyházpolit. javaslatok szentesítésének megállítására végett a királyhoz intézett memorandumát a hercegprimás már átnyújtotta a királynak. Az állítólag igen mérsékelt hangú feliratot Steiner és Honrig szerkesztették s a hercegprimás írta alá. Egyébiránt a javaslatok közeli szentesítésében a püspökök sem kétkednek.

Jósika Samu br. amint írják, a bizalmi nyilatkozat folytán megtartja status előzői székét, noha Ugron a második gyűlésen e-bizalmi nyilatkozatot is kétségbe vonta.

Zurányban Schwarz Gyula megürült mandátumáért Pulszky Agoston államtitkár pályázik, programbeszédét nagy tetszés közt tartotta meg, s amint írják, megválasztása bizonyosra vehető. Kath. párti ellenfele Zichy Vladimir gr., függetlenségi ellenfele Hackenberg lesz.

A „Hazánk“ a felekezeti-külsőségnek valószínű bukásáról írva. azt mondja, hogy a protestánsok körében is erősödik az ellenzék, mert a protest. püspököket és főgondnokokat több oldalról figyelemztették, (tán Zichy Nándor, vagy Schlauch Lőrinc?) hogy egyházukat mily veszedelemmel fenyegetné a vallás szabad gyakorlatáról szóló javaslat, ha a felekezeti-külsőséget megengednék. Minő korlátolt emberek is azok a protestáns püspökök és főgondnokok, kiket az ultramontánok kénytelenek kitanítani arra, mi válik egyházuk javára s mily boldog kor, midőn a klerikalizmus feje fája a protestáns egyház (pardon, nem egyház, — csak felekezet, kultusz) javáért! Valóban, ez aranykorra — difficile est satiram non scribere.

Kossuth Ferenc e hó 28-ikán érkezett meg Budapestre, hogy mint a Tarnóczy-féle géppár igazgatója, hivatalos működését megkezdje. De nem mint egyszerű szakember jött, hanem saját kijelentése szerint politikai célt tűzött maga elé: atyja eszméjének, a magyar függetlenségnek megvalósítását, de úgy, hogy meghajol a nemzet akarata előtt, mely kibékült a királylyal s fátolyt vetett a multra; úgy, hogy meghajol az ország alkotmánya s törvényei előtt. Fogadtatása a fővárosi közönség által: valósággal fejedelmi volt. A vasutnál Helfy üdvözölte őt a megjelent képviselők nevében; érdekes, hogy a perron párt ismert alakjai, most nem voltak ott a perronon, pedig szívesen játszik ki Kossuth Ferencet üto kártyául a kormány-zsarnokság ellen; nem voltak ott továbbá a függetlenségi és 48-as pártnak tagjai közül: Polonyi, Ugron, Györfly és mások, kik e párt ultramontán frakcióját képezik. Elutazása előtt Kossuth Ferenc kihallgatáson volt Umberto királynál s megköszönte Olaszország családjának nyújtott védelmét. Az olasz király szokatlan kitüntetéssel fogadta őt s udvari ebédre hívta meg, s ott jobbjára ültette. Kossuth Helfy üdvözletére mondott egyszerű, tiszta és őszinte beszédje most már a politikai kártyakeverék félremagyarázatának tárgya. Szerencsére az a beszéd oly világos, hogy sikeresen félremagyarázni nem lehet.

Agrarizmus és manchesterizmus. A budapesti malmok romániai gabnabehozatala folytán, melynek tulajdonitják igen sokan a magyar gabona árának rendkívüli hanyatlását, heves harc tört ki a lapokban az agrarizmus képviselői s a szabad kereskedelem és nagyipar képviselői között. Az agrar párt élén a «Hazánk» áll, az agrar-konzervativizmus hírlapi képviselője, mely hosszú idei színtelensége után mióta határozottan ellenzéki lap lett, igen ügyesen, tartalmasan s bátran van szerkesztve. Ennyit tartozunk róla elismerni mi is, kik a legtöbb kérdésben vele szemben állunk. Háta mögött állnak a vidéki malmok s a gazdaközönség egy része. A másik párt vezére a «Pesti Napló», melyet a budapesti malmok,

gabonakereskedők és ügynökök is támogatnak. Ezek szerint a romániai gabona behozatalának eltiltása halálos csapás volna a magyar malomiparra, mert a magyar buzához export képes liszt nyérése végett okvetlenül (?) román buza vegyítendő s mert a külföldi alacsony árakat csak így lehet kitartani. Kétségtelenül nehéz kérdés ez, melyet a mindenbe kapaszkodó egyházpolitikai ellenzék mesterségesen fokoz, kiszinez és kihasznál ugyan, de amelyben a vámhitelezéseket, a szabad raktárak nem elég hatásos ellenőrzését, a nagy malmok túlságos önzését s a gabona árakat mesterségesen lenyomó s a gazdaközönséget megkárosító börtzemanipulációkat illetőleg sok igazság is van.

A községi- és körorvosok sztrájkolni, vagyis állásaikról testületileg lemondani készülnek, mert jövődelmükkel nincsenek megelégedve. A kormányt vádolják azért, hogy helyzetüket nem javította. Talán ma, mikor még nincs állami közigazgatás, elsősorban mégis a községeket és törvényhatóságokat érthetné ez a vád!

Lengyel Pál S.-A.-Ujhely nemrég beigtatott róm. kath. plebánosa. A beigtatási beszédéről az a hír kelt szárnyra, hogy azt mondta volna: «Jó hazafi csak jó katolikus lehet». Most a «Zemplén» c. lap ezt megcáfolja s hallomása és tudomása szerint az érdemes plebános ur ezt mondta: «A jó katolikus csak jó hazafi lehet és nem lehet jó hazafi, aki nem jó keresztény!». Hát hogy ennek a mondatnak elejét és végét a beigtatott plebános ur miképen hozza logikai összefüggésbe s a «Zemplén» t. szerkesztősége hogyan magyarázza meg azt, hogy a praemissa után a gondolatkor második részébe csak úgy kívánczik bele: «S nem lehet jó hazafi, aki nem jó katolikus» — az nem a mi dolgunk. Csak, mint jó kereszténynek, az ellen tiltakozunk, hogy nálunk a jó hazafiság feltétele a keresztényiség volna.

Tartozunk az igazságnak azzal, hogy Magyarország már sok zsidó vallású jó hazafia volt; — igazi hazafiak, mindenesetre jobb hazafiak, mint, hogy Bismark kifejezését használjuk — a fekete internacionáleba tartozó ultramontánok.

Külföld.

Németország. Caprivi kancellár és Eulenburg gróf porosz miniszterelnök megbuktak, még pedig amiatt, hogy a szocializmus és anarchizmus elnyomásának módjzata felett keményen összetűztek. Caprivi nem akart kivételes törvényeket alkottatni, melyek ugys hatálytalanoknak bizonyultak; Eulenburg ellenben drámai szigorúságu kivételes törvényekkel akart ellenük küzdeni. A császár mindkettőt elejtette; valószínű azonban, hogy az Eulenburg-féle irány fog, ha nem is ő vele, diadalra jutni. A birodalmi kancellári és porosz miniszterelnöki hivatal egyesítését is rebesgették, de alaptalanul. A Caprivi bukásában Bismark herceg keznyomat is keresik és látják. Caprivi utóda Hohenlohe — Schillingsfürst herceg, volt elszász lotharingi helytartó lett, Eulenburg utóda Köller strassburgi helyettes államtitkár. Érdekes, hogy Hohenlohe bajor és katolikus.

Szerbia. A Nikolajevits kormány minden biztosítások dacára megbukott, még pedig hír szerint azért, mert Milán pénzzavarait nem akarta rendezni, ellenben Petrovics pénzügyminiszter, kit Nikolajevits el akart ejteni, megmaradt, mert Milán manipulációinak kézsége eszköze. Ha ez igaz, a Tiberiusok és Caligulák óta, alig ilt gyarlóbb jellem trónon és trón közelében Milánnál. Szerb miniszterelnök Krisztics Nikola lett.

Oroszország. A legutóbbi hírek szerint a cár állapota változatlan. Étvágya nem javult. A daganat nem csökkent.

HIRDETES.

Legbizto-
sabb
irtószer

A még eddig fölülmulthatatlan MALÁRTSIK-féle patkányirtó-pogácsa

azon rendkívüli pusztító-szer, amely rohamosan kiirt patkányt, egeret és vakondokat anélkül, hogy más háziállatoknak kárt okozna. Phosphort, strychnint, arsenikumot vagy más mérgeként ható szerazonban nem tartalmaz.

Egy nagy csomag ára
használati utasítással
30 kr. = 60 fillér.

Egy kis csomag ára
használati utasítással
15 kr. = 30 fillér.

Viszontelárusítók megfelelő kedvezményben részesülnek.

Próba-rendelmények, melyek 4 kis, vagy 2 nagy csomagból állanak, 80 kr. előre beküldése mellett ajánlott levélben portómentesen eszközlötnek.

Ezen patkányirtó-pogácsa valódi és mindig friss minőségben kapható S.-A.-UJHELYBEN a fotóren lévő nagybani raktárban; Bár-czy Béla és Kornstein Ignác urak kereskedéseiben, továbbá:

Sárospatakon: Pavletits György,
Szerencsén: Altman Mihály,
Tokajban: Olay Lajos,
Nagy-Mihályban: Gárfunkel Náthán,
Tarczalon: Lázáry Gyula,
Abauj-Szántón: Soóváry Kálmán,
Kassán: Kuhlmar, Nándor,
Eperjesen: Bein Simon,

Eperjesen: Luchs Ede,
Holenia L.
Igló: Pollák Simon,
Lőcsén: Patz Emil,
Miskolcson: Máhr Károly,
Merkl Gyula,
Mező-Küvesden: Rusznyák Márton,
Nyíregyházán: Hoffman Adolf,
Hibján S. utódai

uraknál, valamint Ausztria-Magyarország minden fűszer-, vas- és gyógy-áru kereskedésében.

Malártsik György,
feltaláló és készítője S.-A.-Ujhelyben.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

B. K. Gy-k. Közönnel vettem az érdekes tanulmányt. A jelzett időben jönni fog. — **A. O. K.** Az igazán szép versek mielőbb napvilágot látnak. Versben, prózában szíves örömmel várom dolgozatait. — **Sz-k M-s E-s.** A tárcára mielőbb sor kerül. Addig szíves türelmet. Üdvözlöt mindnyájatoknak. — **A templomban, Hány kerekű ez a világ, Sötét éjszakanál** stb. versek szerzőjének. Versei nem közölhetők. A tiszteletpéldányt tehát ezek fejében nem küldhetem; de igen akkor, ha azon vidékről rendszeres tudósításokat szíveskedik küldeni. — **Al-dunai.** A végválaszt kiadom. De mivel Tudósító azt ígerte, hogy ő többé e kérdésben válaszolni nem fog, jónak látom a vitát lapunkban berekeszteni. — **B-a J-f V-s.** Közölöm a dolgot a szépműzeti és régészeti muzeum örövel, dr. Székely Györggyel s aztán megírom az eredményt. Addig is hálás köszönet a főiskola iránti érdeklődésért. — **Világi ember.** A eikk jönni fog, nemesak azért, mert az „Óráló” saját nézeteivel szemben mindig híven követte az „audiatur et altera pars” elvét, hanem azért is, mert „világi emberek” meleg érdeklődését e kérdések iránt szeretjük s óhajtjuk. — **K-a Gy-gy Sz-r.** Tavaly mily könnyen ment volna! Most igen nehezen. De igyekszem megtenni. — **Kisujszálás és Vidéke.** Ugy tudjuk, hogy a mi lapunk megys mi nem kapunk eseret. — **P-H Szerencs.** Az előfizetés ez év végéig rendben van.